

MAKTABGACHA TA’LIM SIFATINI TA’MINLASHNING ZAMONAVIY PARADIGMALARI

Hoshimova Dilnoza

Namangan davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta’lim yo’nalishi, Sirtqi bo’lim 5-bosqich talabasi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23186503>

Annotatsiya: Bayon etilgan ushbu maqolada maktabgacha ta’lim sohasida ta’lim va tarbiya berishning sifat jihatdan oshirib borish paradigmalari tahlil etib boriladi. Ta’lim va tarbiya jarayonini STEM hamda STEAMga bog’liq holda tashkillab olib borish, o’yin orqali ta’lim berish, shaxsga yo’naltirilgan yondashuv, raqamli texnologiyalarni joriy etish, va boshqalar yoritilib boriladi.

Kalit so’zlar: Maktabgacha ta’lim, paradigma, zamonaviylik, raqamli texnologiya, STEM/STEAM.

Abstract: This article analyzes the criteria for qualitative improvement of education and upbringing in the field of preschool education. It highlights organizing the educational process in connection with STEM and STEAM, Game based learning, a person centred approach the implementation of digital technologies, and other key aspects.

Keywords: Preschool education, criterion, modernity, digital technology, STEM/STEAM

Kirish. Hozirgi kunda jamiyatimizda har bir sohada jadal islohotlar olib borilyapti. Jumladan maktabgacha ta’lim sohasida ham.

Maktabgacha ta’lim va tarbiya-bolalarga ta’lim va tarbiya berishga, ularni intellektual, ma’naviy –axloqiy, etik estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz ta’lim turi.[1]

Davlatimizning eng katta boyliklaridan biri bu- ma’nan yetuk, har tomonlama rivojlangan, kelajak avlodidir. Shu boisdan barkamol, ma’naviyatli, sog’lom kelajakni tarbiyalash eng birinchi galda maktabgacha ta’lim tashkilotlari hissasiga to’g’ri keladi. Tizimda juda ko’plab islohotlar olib borilishi jarayonida bugunga kelib 2025- birinchi yarmida qamrov darajasi 77% va 6 yoshli bolalarni tayyorlovga qamrab olish 96% yetgan. Ayni vaqtga kelib maktabgacha ta’lim tarbiyalanuvchini faqatgina maktab ta’limiga tayyorlabgina qolmasdan shaxsning uzluksiz rivojlanishiga tayyorlov davr deb qaralmoqda.

Paradigma o’zi nima degan savolga yuzlansak- bu biror jabhada yoki sohada fanda bo’lishi mumkin asosiy tushunchalar, qarashlar, majmui sanaladi. Umumiy qilib aytganda muammolarni tushunish va yechimi uchun ishlatiladigan namuna, lug’aviy ma’nosi esa yunoncha “paradeiknumi”-“yonma –yon ko’rsatish, namuna” sifatida ko’rsatish ma’nosini beradi. Ta’lim tizimimiz yuksalib borgan sari bu qarash ham albatta rivojlanib boradi.

Paradigmalarning davr talabiga ko’ra o’zgarib borishi

Tarbiyachiga yo’naltirilgan ta’lim

Tarbiyalanuvchiga yo’naltirilgan ta’lim

1 Pedagog

1 Yo’naltiruvchi

2 Tayyor bilim

2 Bola dunyoni o’yin orqali anglaydi

3 Qat’iy reja

3 Erkinlik

4 Buyruq

4 Hamkorlikda ishlash

Shaxsga yo’naltirilgan yondashuv paradigmasi

28.09.2026

Bu paradigmaning markaz qismida tarbiyalanuvchi shaxsi , qiziqish doirasi, shaxsiy rivojlanib borish ko‘rsatkichlari turadi. Bu yerda pedagog shaxsi tayyor bilimni bolaga beribgina qolmasdan, unga yo‘l ko‘rsatuvchi, yordam beruvchi sanaladi. Tarbiyalanuvchi ta‘lim muhitini o‘zi yaratadi.

1 Muhitni yaratuvchi.

Xavfsiz va ijodiy muhitni yaratadi

2 Individual yondashuv.

Tarbiyalanuvchining qiziqish

Doirasiga alohida e‘tibor qaratadi

STEAM ga yo‘nalgan paradigma

1 Mustaqil .

Kelib chiqqan muammoli vaziyatni yechimini topishga harakat qiladi

2 Tashkilotchi.

Faoliyatlarni erkin tanlaydi :

Rivojlantiruvchi markazlar

Bolalarga bilimlarni alohida qilib ajratib ko‘rsatmasdan, balki o‘zaro bog‘liq holatda (Fan, Texnologiya, Muhandislik, San‘at, Matematika) o‘rgatib borish hozirgi kundagi eng dolzarb masala hisoblanadi ,sababi- bu yordamida tarbiyalanuvchilarda loyihalash, analiz-sintez, taqqoslash kabi, kelib chiqqan muammoli vaziyatga yechim topish malakalari rivojlanib boradi.

O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta‘limi vazirligining 2026-yil 10 – avgustdagi 02-25-4992-sonli xatiga ILOVA da 2026-2027 o‘quv yiliga mo‘ljallangan maktabgacha ta‘lim tashkilotlari faoliyatining asosiy vazifalarida ham alohida belgilab o‘tilgan : Rivojlantiruvchi ta‘lim muhitini zamonaviy didaktik vositalar, raqamli resurslar va STEAM elementlari bilan boyitish hamda ta‘lim muhitini bolaning mustaqil o‘rganishini qo‘llab quvvatlovchi “Uchinchi pedagog” tamoyili asosida tashkil etiladi. Shuningdek ,STEAM yondashuvi asosida ishlab chiqilgan o‘rta (4-5yosh) ,katta (5-6 yosh), va tayyorlov (6-7 yosh) guruhlari uchun mo‘ljallangan “Bilag‘on Bolajon” o‘quv –metodik majmualarini ta‘lim tarbiya jarayoniga samarali joriy etiladi- STEAM yondashuvi asosida bolalarning mantiqiy , tanqidiy va ijodiy fikrlash hamda muammolarni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantirish.[2]

1 Topshiriq berish

1 o‘z maqsadini ilgari suradi

2 ko‘rsatma berish

2 o‘zi mustaqil bajaradi

3 nazorat qilish

3 qo‘llab quvvatlash

O‘yin orqali ta‘lim berish paradigmasi

1 Pedagog kuzatuvchi

1 amaliy jarayonni o‘zi bajaradi

2 didaktik vositalar

2 ijodiy foydalaniladi

3 tushuncha beradi

3 o‘yin oxirida yangi bilimlarga ega bo‘ladi

O‘yin bu farzandlar kamolida yetakchi o‘rinni egallaydi , o‘yin orqali hayotni o‘rganadi .Bola o‘yin jarayonida o‘zini qulay va erkin, xavfsiz his qilsa uning iqtidori ko‘proq namoyon bo‘ladi. Keativligi oshadi.

Reggio pedagogikasida bolalar tayyor o‘yinchoqlardan ko‘ra atrofdagi oddiy narsalarga e‘tibor berish orqali ko‘proq narsani o‘rganadi. Bolalar bilan turli xil aralash matereallardan foydalangan holda tajriba qilinadilar, tasavvur qilinadilar, chizadilar va loyihalashtiradilar, bular yordamida ijodkorlik, atrof muhitga g‘amxo‘rlik qilish, chiqindilarni saralash ularni samarali qayta ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi[3]

O‘yinga asoslangan talim tizimi Anji Play xalqaro miqyosda keng ommalashib bormoqda . Bunga Xitoyda asos solingan, tizimning asosiy shiori “O‘yin – bu ta‘limdir” Asosiy xususiyatlari moslashuvchan va erkin, bolaning o‘zi yo‘naltiradigan, bolada mustaqillik, ijodkorlik hamda muloqotni rivojlantiradi.

28.09.2026

Xulosa-

Xulosa qilib aytganda maktabgacha ta’lim sifatini yuqori darajaga olib chiqish, xalqaro darajada ta’lim tarbiya berish bu kelajak avloddagi bolalarimizni har tomonlama ma’naviy axloqiy, aqliy, ijtimoiy jihatdan qo’llab quvvatlashga qaratilgan jarayondir. Bunda nafaqat maktabgacha ta’lim tashkilotlari, jamiyat, ota-onalar bilan hamkorlikda ishlarni olib borish ko’plab natijalarga olib keladi. Shu bilan cheklanib qolmasdan monitoring qilib borish, rivojlanish xaritasida belgilab o’tilgan yoshiga doir kutilayotgan natijaga erishish, olingan natijalarni tahlil qilib borish, kelib chiqqan kamchiliklarni kechiktirmay bartaraf etish pedagog zimmasiga ulkan mas’uliyatni yuklaydi. Buning uchun tarbiyachi pedagog o’z ishiga mas’uliyatli, mahoratli, innovatsion yangi texnologiyalarni qo’llay oladigan, bilimli, kasbiy kompetensiyaga ega bo’lishi bilan chambarchas bog’liq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O’zbekiston Respublikasining qonuni Maktabgacha ta’lim va tarbiya to’g’risida qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 22 Oktyabrda qabul qilingan senat tomonidan 2019 – yil 14- dekabrda ma’qullangan
2. O’zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligining 2026-yil 10 –avgustdagi 02-25-4992-sonli xatiga ILOVA -2026-2027 o’quv yiliga mo’ljallangan maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatining asosiy vazifalari
3. O’zbekiston Respublikasi Ta’limni rivojlantirish respublika ilmiy- metodik markazi Reggio Pedagogika : Kreativlikni rivojlantirishning samarali yo’li, Pedagoglar uchun tavsiyalar Toshkent – 2025 yil.